

אין הצדקה לכשלונות העדר הקיבוצי בגידול בני-בקר. כשם שבשטח התפוקה, המיכון וה-תנובה הגיע העדר הקיבוצי לגדולות — כן יש בכוחו להגיע להישגים נאותים גם בגידול בני-הבקר.

ד"ר אורי בריגיא
„החקלאית“ — צרעה

יידע. היא תלויה בראש וראשונה בקביעות העובד בתפקידו, במניעת מגע בין בני-בקר מהמשק לבין בני-בקר קנויים מבחוץ, במיבנה מתאים, בהזנה נכונה של האמהות בהריון. מרבית הבעיות הנ"ל הן תוצאה של מימשק לקוי, הנובע ממחדלים של מדיניות גרועה לגבי הענף.

מחלות בעלי-חיים והדברתן (המשך)¹

זלקת מדבקת של קרום-החזה והריאות בבקר

תחלואה ותמותה

בקבוצות של בקר רגיש מתקרבת התחלואה עד למאה אחוזים, בעוד שהתמותה נעה לרוב בין 30 ל-40 אחוז.

המחלה שכיחה יותר בבקר מבוגר מאשר בבני-בקר והתפשטותה בעדר, בדרך-כלל, היא איטית (על דרכי התפשטות המחלה עיינו בחוברת הקודמת).

כעשרה אחוזים של הבקר הינם עמידים בפני המחלה — להוקעה שבמגע.

בדרך-כלל כ-8% מהבקר הרגיש יפתח צורה חריפה של המחלה כתוצאה ממגע הדוק לתקופה די ממושכת עם בקר חולה.

כשלושים אחוז מהבקר שחלה אינם חוזרים להחלמה שלמה.

סימני המחלה ומהלכה

לראשונה אין בקר נגוע מראה סימנים ברו-רים של המחלה ורק לאחר מכן הופכים הסימ-נים להיות טיפוסיים לדלקת ריאות ולדלקת קרום-החזה: חום גבוה (עד ל-41 מ"צ), חוסר-תיאבון, צימאון רב ונשימה קשה ומכאיבה, מלווה שיעול. בפרות חולבות — ירידה מהירה וניכרת בתנובה.

הבהמה החולה מתבודדת ומחפשת צל, ראשה מורד ומתוח לפנים, הגב קמור; והטיפול ביורחב בין הסימנים הנראים לעין, גם מרחוק, היא העמידה עם המרפקים המופנים עד כמה שאפשר כלפי חוץ וזאת — כדי להקל על הנשימה, שנעשית במינימום של תנועות בחזה (נשימת בטן).

נשימתה של בהמה נגועה — מהירה; ואם מכריחים אותה ללכת מהר או לרוץ, נשימתה נעשית קשה ומכאיבה יותר והיא משתעלת תכו-פות שיעול לח. בנחיריים מופיע ריר בצורת גבן-מוגלתי.

במקרי מחלה חריפים, הסימנים מתפתחים מהרה, הבהמה מאבדת משקל וכאשר הנשימה נעשית בכבדות ומלווה אנחות, היא רובצת והמות בא לאחר כמה שעות; כל זאת תוך מספר ימים. במקרים פחות חריפים, נראים ומתפתחים סימני המחלה שלושה-ארבעה שבועות.

במקרים ממושכים (כרוניים) יש בהמות ה„מת-לימות“, מאחר שמסביב למוקד שבריאות מתהווה תרמיל של ריקמה ליפית וזה סוגר על הרקמות החולות או הנימקיות. אם כי במצב זה אין הבהמה מהווה מקור להדבקה, הרי „נושאת“ כזו הינה מסוכנת ביותר ומקשה על ביעורה של המחלה מאחר שכתוצאה מאכף (Stress), נסיעה ארוכה, הצטננות וכו', עלול התרמיל

איבחון

אבחנת המחלה נעשית לפי תולדותיה (מגע עם בקר חולה), האיזור בו היא מופיעה (בארצות בהן היא קיימת), וכן הסימנים הקליניים והממצאים שלאחר המות בנתיחת הגופה.

בנוסף לאלו יש לבודד במעבדה את גורם המחלה. לאיבחון מקרים תת-קליניים יש להעביר למעבדה דם לבדיקה של קשירת-המשלים (complement-fixation test) מהנסיוב. בדיקה זו עוזרת באופן מיוחד בגילוי „נושא“ מחלה (בק-שר עם בדיקה זו יש לזכור שבקר שחוסן יגיב חיובית במשך כשישה שבועות לאחר ההזרקה, ותקופה זו עלולה להיות ארוכה יותר אם ההזרקה גרמה להגבה קשה).

במעבדה אפשר להיעזר גם בבדיקות הצמדה שונות אך בדיקת קשירת-המשלים עולה עליהן מבחינת הדיוק.

זריקה תת-עורית של תפליט מיובש מקרום החזה של בהמה נגועה לבקר מחוסן לא תגרום — לא להגבה מקומית ולא להגבה סירולוגית, בעוד שזריקה כזו לבקר רגיש תגרום להגבה מקומית במקום הזריקה וגם נסיובה יגיב חיובית לבדיקה סירולוגית.

אבחנה הבדלית

דלקת ריאות מאלח דמי (Pneumonic pasteurellosis) עלולה להידמות, גם קלינית וגם בסימנים שלאחר המות, לדלקת מדבקת של קרום החזה והריאות, אך קל להבדילה בבדיקה בקטר-יולוגית וכן על ידי בדיקה של קשירת-המשלים. לעתים, ריאה מבקר שמת מקדחת-החוף-המזרחי (East Coast fever) — מקבוצת קדחת הקרצית שאינה מצויה בארץ) דומה לריאה של בקר שמת מדלקת של קרום-החזה והריאות. גם במקרים אלו יש להיעזר בבדיקות מעבדה.

ריפוי

עד היום לא נמצאה תרופה בעלת-ערך ממשי לטיפול בבקר נגוע וחולה בדלקת מדבקת של קרום-החזה והריאות. נוקטים באמצעי ריפוי רק באיזורים, בהם המחלה היא אנזואוטית. במקומות

ההיפתח ואז הופכת בהמה זו מקור לזיהום והתפשטות המחלה מחדש. לבהמות כאלה, שכ-אילו „החלימו“, קוראים באנגלית — „Lungers“, וכאמור, הן מסוכנות ביותר מבחינת התפשטות מגפת הדלקת המידבקת של קרום-החזה והריאות בבקר.

סימנים לאחר המות

הלקויות והשינויים הפאטולוגיים בבהמה שמתה מהמחלה מוגבלים לחלל החזה. ישנה דלקת והתעבות של קרום-החזה (pleura) ולרוב נמצאת בחלל החזה כמויות גדולות של נוזל נסיובי צלול המכיל פתיתים של ליפין (fibrin). ריאה אחת או שתיהן עלולות להמצא בכללותן או בחלקן כממוצקות (consolidated) בצורה בולטת. האונות הנגועות מראות דרגות שונות של התכבדות אפורה צהובה ואדומה (grey yellow and red hepatization) והחייץ הבינ-אונתי מתעבה עם תפליט נסיוב-ליפני (sero-fibrinous exudate) ואלו מקנים לריאה הנגועה את המראה הקלאסי של „שיש“ במחלה זו.

חלק מריאות „שיש“ במקרה חריף של דלקת מדבקת של קרום-החזה והריאות בבקר

טרליה. מאחר ותרכיב זה הוא בכל זאת אלים יחסית, מזריקים אותו בעור שבקצה הזנב, על מנת להקטין התגובה במקום ההזרקה. התרכיב השלישי, שפותח בקאניה, הוא תוצר מיובש, אלים למחצה ומשתמשים בו במזרח-אפריקה.

זה מקרוב נמסר על תוצאות טובות לאחר שימוש בתרכיב מומת, אם כי תרכיבים כאלה זכו בעיקר בהצלחה מועטה בלבד מאחר שהקנו חוסן חלש ובלתי יציב.

בכל התרכיבים, עוברים לפחות שלושה שבועות מההזרקה עד להקניית החיסון.

חיסון בני-בקר מתחת לגלגל של 2 חודשים עלול לגרום לדלקת פרקים ולתמותה כתוצאה של דלקת שריר הלב, ודלקת פנים-מסתמי-הלב כ-3—4 שבועות לאחר ההזרקה. רצוי לחסן בני-בקר מעל גיל זה ועל-ידי כך למנוע תמותה.

מניעה ופיקוח

בארצות נקיות ממחלה זו מקפידים לא להרשות ייבוא בקר או ג'אמוסים מארצות בהן היא שוררת. הסכנה הגדולה ביותר הם „נושאי“ המחלה.

ארצות שהיו נגועות בעבר, כגון — בריט-ניה, ארצות-הברית ודרום-אפריקה הצליחו לבער את המחלה על-ידי שחיטת העדרים הנגועים. בדרך זו יש לנקוט בכל ארץ נקיה מהמחלה במקרה שחדרה זו אליה. כאמור, זוהי הדרך ההגיונית, ובסופו של דבר הזולה ביותר.

אוסטרליה, עד היום, מאז שנת 1858, לא הצליחה לבער את הדלקת המידבקת של קרום-החזה והריאות בבקר, ובאיזורים מסויימים הינה מחלה אנזואוטית; על מנת להילחם בה ולצמצם ממדיה הם נוקטים באותם איזורים בהסגרים, חיסונים, בדיקות ושחיטה. לפחות לאחר שתי בדיקות דם שליליות בהחלט, בהפרש של חודשיים, אפשר לציין את העדר כמטוהר מהמחלה.

מחלה זו נמצאת ברשימת המחלות המידבקות ועל מציאותה או מקרים חשודים יש להודיע מיד לשלטונות הווטרנאריים של המדינה, שב-סמכותם הבלעדית לטפל בה.

אחרים, בהם מופיעה המחלה לראשונה, הדרך ההגיונית והמקובלת של השירותים הווטרנאריים היא — הכחדתה וביעורה, מיד עם איבחונה, על-ידי שחיטת הבקר הנגוע והבקר שהיה איתו במגע.

בין התכשירים הכימוטרופיותיים והתרופות האנטיביוטיות שמשתמשים בהם, ויש הטוענים שהם מורידים את אחוז התמותה, נמנים: Chloramphenicol, Sulphadimidine, Neoarsphenamine (N.A.B), Novarsenobillon, Mercurothrom, Oxytetracyclin, Streptomycin ועוד.

בכל אלו יש להשתמש רק באותם מקומות בהם שכיחה המחלה, וגם אז יש לקחת בחשבון את הכדאיות מבחינת המחיר וכן לזכור שהטיפול עלול להפוך מקרה של אילוח פעיל למצב של „נושא“ (על הסכנה ש„נושאים“ נאמר לעיל).

טיפול כל שהוא מוצדק רק לצורך הבאתה של הבהמה, „לכשתבריא“, לבית-המטבחים לשחיטה.

חיסון

בתנאי הטבע יימצאו כמה ראשי בקר שהם מחוסנים ואינם נדבקים במחלה, וזאת — משום חוסן מהטבע, או שלא נפגעו מאחר שלא באו במגע עם כמות מספיקה של חומר מדבק.

חוסן מהטבע יש גם באותם מקרים בהם ישנה, לאחר המחלה, הבראה גמורה ושלמה.

לחיסון בתרכיב חי או מומת משתמשים בארצות או איזורים בהם המחלה היא אנזואוטית. המצב לגבי התרכיבים והחיסונים עוד טרם מצא פתרון משיביע רצון.

בשימוש נמצאים שלושה סוגי תרכיבים חיים עיקריים: תרכיב המופק מתפליט קרום-החזה של מקרי מחלה מהטבע (לשד או נסיוב קרום-חזה טבעי); תרבית האורגאניזם (מיקופלאסמה מיקוידאס) בעל אלימות מוקטנת; ותרכיב המופק מהאורגניזם בעל אלימות נמוכה שגדל על עוברי ביצים מופרות.

הראשון הוא תרכיב שפותח בסודאן. התרכיב השני פותח ונמצא בשימוש הרבה שנים באוס-

כנראה למחלה. זוהי שוב, כדבר הבקר, בעייה ווטרינארית גרידא.
סב-אמיר
 רופא וטרינרי

מנקודת מבט בריאות הציבור אין גורם הדלקת המידבקת של קרום-החזה והריאות בבקר, המיי-קופלסמה מיקוידאס, פוגע באדם, שאינו רגיש

הודעות ומודעות

● **מערכת „משק הבקר והחלב” פונה** בזה בבקשה לכל המחברים וכותבי המכתבים שישגרו את חיבוריהם ומכתביהם לפי כתובת משרד ההת-אחדות, תוך ציון שהחומר מיועד ל„משק הבקר והחלב”, ולא לפי כתובות פרטיות של חברי המערכת.

● **מערכת „משק הבקר והחלב” עוס-**קת כבר בריכוז חומר ל„חוברת-יובל”, חוברת 100, ופונה בבקשה לבוקרים, וותיקים כצעירים, לעוב-די המוסדות שעוסקים בענף הבקר (רופאים ווטרינארים, חוקרים וכו') שיזדרזו וישלחו מפרי-עטם לחוברת זו. אין הכוונה ל„ברכות” אלא לחומר בעל תוכן מקצועי — תורה ומעשה גם יחד.

תיקוני טעויות

בחוברת 98, בעמוד 20 (טור ב') נדפס: „לבריטניה היא חדרה בערך בשנת 1940” וצריך להיות — 1840. בעמוד 45, בחוברת הנ”ל, כתוב מת-חת לתמונת הפרה „כנרת” מקיבוץ הזורע שתנובת החיים שלה עד עתה הגיעה ל-193,361 ק”ג חלב וצריך לה-יות — 103,361 ק”ג. אגב — הפרה „כנרת” היא האלופה השלישית שהצ-ליחה להגיע לתנובת-חיים שלמעלה מ-100 אלף ק”ג חלב. הקודמות לה היו: „סתווית” מכפר-גלעדי ו„אסתר” מעדר נירים.

● **חי הברון מודיע,** שקבלת מבקרים במשרד ההתאחדות תתקיים ביום רביעי בלבד, בשעות שלפני הצהריים.

● **קיבוץ הזורע מעוניין בקניית מיכל** קירור (רצוי מנירוסטה) בקיבול של 2500—3500 ליטר.

● **המושב בית-יצחק—שער-חפר מעו-**ניין להתקשר עם משק קיבוצי או מושבי לשם קניית עגלים בני 7—10 ימים. נא להתקשר עם הנהלת הא-גודה בית-יצחק.

● **משק נחל-עוז מעוניין למכור מיכל** חלב בקיבול 2500 ליטר, במצב טוב, לאחר שיפוץ יסודי. כן הננו מציעים למכירה ציוד של מכון חליבה ישן, פולסאטורים, ראליזר ועוד. נא להתקשר עם מרכז ענף הרפת.

● **האחים כספי בכפר ויתקין [טלפון** — (053)6234] מוכנים להיענות לפונים אליהם בדבר גדיעת קרניים בבקר מבוגר. הביצוע הוא בציוד חשמלי וללא חשש של דימום.

● **למשרד ההתאחדות הגיעה כמות** קטנה של „מאיציב-קר-חשמליים” והם עומדים למכירה (תמורת מזו-מנים) במשרד ההתאחדות בתל-אביב.

● **בקיבוץ דביר נמצא למכירה (או** להשכרה) מיכל חלב בקיבול של 2500 ליטר.